

Paulina Grabarz

Uniwersytet Łódzki

paulina_grabarz@wp.pl

Zjawisko korupcji w Polsce i Norwegii – zarys charakterystyki prawnoporównawczej

*Phenomenon of Corruption in Poland and Norway –
Outline of Comparative Law Characteristic*

STRESZCZENIE

Zjawisko korupcji jest obecne w każdym kraju na świecie. Kraje skandynawskie przodują na listach najmniej skorumpowanych państw. Norwegia jednak odznacza się wśród nich najwyższym wskaźnikiem korupcji. Opracowanie porusza problematykę korupcji w Polsce i Norwegii, z uwzględnieniem statystyk ilustrujących skalę tego zjawiska. Autorka porównuje także w zarysie przepisy karne tych państw i próbuje odpowiedzieć na pytanie, co wpływa na liczbę popełnianych na tym tle przestępstw, uwzględniając metody przeciwdziałania im. W artykule uwzględniono opis tzw. czynników nordyckich, które są charakterystyczne dla państw skandynawskich i które w istotny sposób przyczyniają się do zmniejszenia zjawiska korupcji.

Słowa kluczowe: korupcja bierna; korupcja czynna

Zjawisko korupcji jest obecne w życiu publicznym od dawna. Współcześnie wiele państw staje przed problemem efektywnej walki z nią. Pod pojęciem „korupcja” A. Kojder rozumie „taką wymianę dóbr, usług, świadczeń i innych zasobów, która narusza obowiązujące prawo lub dobro publiczne (materialne lub symboliczne, jak np. dobre imię urzędników państwowych)”¹. Nie ulega wątpliwości, że zjawisko korupcji godzi w prawidłowe funkcjonowanie aparatu państwowego jako całości. Jak wskazuje się w doktrynie, podstawowym rodzajowym przedmiotem

¹ A. Kojder, *Strategie przeciwdziałania korupcji – doświadczenia polskie*, [w:] *Klimaty korupcji*, red. A. Kojder, A. Sadowski, Warszawa 2001, s. 47.

ochrony w przypadku przestępstwa korupcji z art. 228 i 229 k.k.², które będzie przedmiotem niniejszego opracowania, jest „prawidłowe, skuteczne, zgodne z prawem, pozbawione bezprawnych nacisków i niedozwolonych preferencji działanie instytucji państwowych i samorządu terytorialnego”³. A. Barczak-Oplustil dodaje do tego także zaufanie do bezstronności działań tych instytucji⁴.

W niniejszym opracowaniu w zarysie zostanie przedstawiona problematyka przestępstwa korupcji w ustawodawstwie polskim i norweskim, z naciskiem na zilustrowanie skali tego zjawiska w obu krajach. Przepisy karne traktujące o przestępstwie korupcji, z uwagi na ograniczoną objętość tekstu, zostaną poddane syntetycznej charakterystyce, z odniesieniem jedynie do pewnych kluczowych zagadnień.

W tym miejscu należy zadać pytanie, co wpływa na skalę zjawiska korupcji w obu wyżej wymienionych krajach i w szczególności jakie są przyczyny tego, że Norwegia jest krajem o tak niskim wskaźniku korupcji, a jednocześnie najbardziej skorumpowanym wśród państw skandynawskich. Jak wynika z badań przeprowadzonych wśród Norwegów w 2006 r., 78% z nich uważało, że życie publiczne odznacza się dużym piętnem korupcji, podczas gdy rzeczywistość odbiega od takiego stanu rzeczy⁵. Dla porównania w Polsce, w badaniach przeprowadzonych w 2009 r., 89% Polaków wyraziło swoje przekonanie, że korupcja stanowi poważny problem społeczny. Grupami najbardziej podatnymi na korupcję są według ankietowanych działacze partyjni, posłowie i senatorowie (55%), a zaraz za nimi personel służby zdrowia (54%)⁶.

W rankingu indeksu percepcji korupcji (*Corruption Perceptions Index*), sporządzanym przez Transparency International, która zajmuje się badaniem zjawiska korupcji, Norwegia znalazła się na 5. miejscu na świecie wśród krajów najmniej skorumpowanych, uzyskując 9 na 10 punktów⁷, zaś Polska – na 41. miejscu z wynikiem 5,5 na 10⁸.

Polska, w porównaniu do Norwegii, jest krajem, w którym kształtowanie się i stabilizowanie demokratycznych struktur następuje w stosunkowo wolnym tempie. Stwarza to podłoże do funkcjonowania praktyk na tle korupcyjnym na różnych płaszczyznach działalności organów państwowych.

² Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 ze zm.), dalej jako: k.k.

³ J. Potulski, *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, [w:] *System prawa karnego*, red. L. Gardocki, t. 8, Warszawa 2013, s. 509.

⁴ A. Barczak-Oplustil, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Zoll, t. 2, Kraków 2008, s. 954.

⁵ N. Berglund, *Corruption seeping into Norwegian life*, „Aftenposten”, 03.01.2006.

⁶ J. Potulski, *op. cit.*, s. 564–566.

⁷ P. Varga, *Northern shadows: Norway doesn't always practise what it preaches*, <http://blog.transparency.org> [data dostępu: 03.01.2016].

⁸ Zob. J. Bil, *Korupcja w (prywatnym) sektorze gospodarczym*, Szczytno 2015, s. 32–33.

Kształt regulacji prawnych w Polsce i Norwegii jest dość zbliżony do siebie, co zostanie wskazane w dalszej części opracowania, lecz liczba ujawnianych przestępstw na tle korupcyjnym znacząco się od siebie różni. Można się zastanawiać, jakie są przyczyny takiego stanu rzeczy. Odpowiedzi na tak zadane pytanie należy szukać nie tylko w czynnikach o charakterze politycznym, gospodarczym czy kulturowym, ale również w przyjętym przez oba państwa odmiennym modelu walki z korupcją. W Polsce jest to model represyjny, ukierunkowany głównie na zakreślanie przez ustawodawcę przepisów sankcjonujących zachowania korupcyjne wraz z surowymi, wysokimi sankcjami, których celem jest na etapie początkowym prewencja, a po dopuszczeniu się czynu – represja i zaspokajanie oczekiwań społecznych. Drugi model – edukacyjny – jest stosowany w krajach skandynawskich i, najogólniej rzecz ujmując, polega na kształtowaniu prawidłowych postaw od najmłodszych lat, na budowaniu relacji obywatel – administracja publiczna opartych na wzajemnym zaufaniu oraz wspieraniu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

W norweskim kodeksie karnym przestępstwo korupcji zostało sklasyfikowane w rozdziale XXVI (zatytułowanym „Fałszerstwo, nadużycie zaufania i korupcja”) w art. od 270 do 280 włącznie⁹. Rozdział ten jest spójny pod względem przedmiotu ochrony, a o przestępstwie korupcji traktują *stricte* dwa artykuły: 276a i 276b.

Według treści art. 276a karalne jest zachowanie polegające na: 1) żądaniu lub otrzymaniu dla siebie lub innej osoby korzyści lub przyjęciu takiej propozycji w związku z zajmowaną pozycją, urzędem lub przydzielonym zadaniem, 2) daniu lub zaoferowaniu jakiegokolwiek osobie korzyści w związku z zajmowaną pozycją, urzędem lub przydzielonym zadaniem. Pozycja, urząd lub przydzielone zadanie oznacza również pozycję, urząd lub przydzielone zadanie za granicą. Sankcją za popełnienie takiego czynu jest grzywna lub kara pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 276b penalizuje przypadki korupcji o gatunkowo cięższym charakterze i odnosi się do typu kwalifikowanego przestępstwa korupcji. Ustawodawca norweski określa sankcję w takich sytuacjach na karę pozbawienia wolności do lat 10. W tym samym artykule wyjaśnia się także, co należy rozumieć pod pojęciem korupcji o poważniejszym charakterze. Powinno się wziąć pod uwagę między innymi to, czy czyn został popełniony przez funkcjonariusza publicznego lub w związku z nim lub jakąkolwiek inną osobą, która jest obdarzona szczególnym zaufaniem ze względu na zajmowaną pozycję, urząd lub przydzielone zadanie, czy miało miejsce uzyskanie znacznej korzyści ekonomicznej, czy mogło wystąpić jakiegokolwiek niebezpieczeństwo szkody o znacznym charakterze ekonomicznym lub innej natury oraz czy czyn wymagał przygotowania fałszywych dokumentów rachunkowych. Są to przykładowe wyliczenia i nie stanowią one zamkniętego

⁹ Norweski kodeks karny z 1902 r., www.legislationline.org/documents/.../criminal-codes [data dostępu: 26.03.2016] (wersja angielska).

katalogu. Należy także wziąć pod uwagę, że powyższe przepisy swoim zakresem podmiotowym obejmują każdego, kto prowadzi działalność gospodarczą zarejestrowaną w Norwegii. Przepisy znajdują zastosowanie, nawet jeśli czyn został popełniony za granicą¹⁰.

W polskim prawie karnym wyróżnia się korupcję pod dwiema postaciami: w art. 228 – korupcję bierną (sprzedajność) oraz korupcję czynną (przekupstwo). Zagadnienie przestępstwa korupcji gospodarczej, określone w art. 296a k.k., nie będzie w tym opracowaniu rozwijane. Oba wyżej wymienione typy czynów zabronionych są zagrożone utożsamo w § 1 karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat. Wypadek mniejszej wagi sankcjonowany jest alternatywnie karą grzywny, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Art. 228 § 3 oraz § 4 k.k. są treściowo zbliżone do regulacji norweskiej, ponieważ ustawodawca polski za karalne uznaje odpowiednio przyjmowanie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa w związku z pełnieniem funkcji publicznej oraz uzależnianie wykonania czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo żądanie obietnicy lub takiej korzyści w związku z pełnieniem funkcji publicznej. Te czyny zabronione są zagrożone surową karą pozbawienia wolności od roku do lat 10.

W art. 229 § 6 k.k. ustawodawca przewidział także swoistą konstrukcję polegającą na ujawnieniu sprawcy, który dopuszcza się przestępstwa korupcji czynnej w sytuacji, gdy korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną. Odbywa się to przez zawiadomienie przez samego sprawcę o tym fakcie organu powołanego do ścigania przestępstw. Ujawniane są przy tym wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten się o nim dowiedział. W ten sposób ustawodawca chce promować zachowania zbliżone do instytucji czynnego żalu, ułatwiające wykrywanie przez organy ścigania czynów o charakterze korupcyjnym.

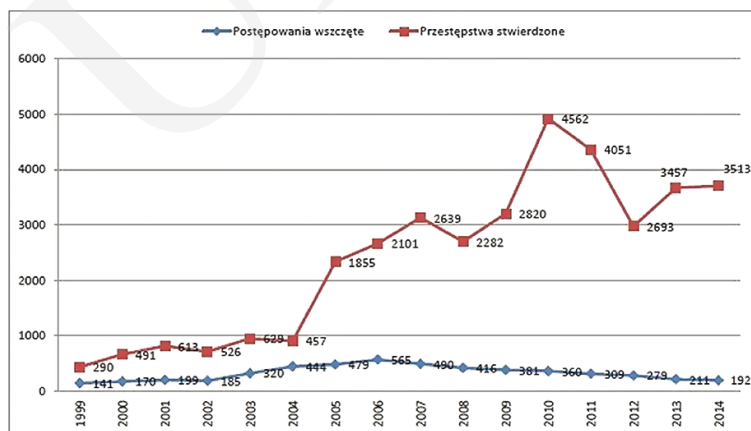
Przestępstwa z art. 228 i 229 k.k. są przestępstwami formalnymi, czyli bezskutkowymi. Oznacza to tyle, że do zrealizowania znamion tych czynów zabronionych nie jest konieczne wystąpienie skutku w postaci uszczerbku w dobrach materialnych. Polski ustawodawca zaliczył czyn zabroniony z art. 228 k.k. (korupcja bierna) do przestępstw indywidualnych właściwych, ponieważ ich sprawcą może być tylko funkcjonariusz publiczny. W świetle norweskiego kodeksu karnego przestępstwo korupcji biernej jest zaliczane do przestępstw powszechnych. Odpowiedzialność podmiotów biorących udział w przestępstwie korupcji – odpowiednio: czynnej (wręczający korzyść) i biernej (przyjmujący korzyść) – jest od siebie niezależna. Tym samym ustawodawca nie uzależnia możliwości przypisania odpowiedzialności karnej za czyn korupcji czynnej od przyjęcia korzyści przez funkcjonariusza

¹⁰ *Business corruption in Norway*, www.business-anti-corruption.com [data dostępu: 03.01.2016].

publicznego. Z chwilą zaferowania takiej korzyści przestępstwo korupcji czynnej zostaje dokonane. Z drugiej strony dla realizacji znamion przestępstwa korupcji biernej nie jest wystarczające pełnienie przez osobę funkcji publicznej. Do bytu przestępstwa z art. 228 k.k. konieczne jest także wykazanie, że zachodzi określona relacja między wręczaną korzyścią a pełnioną funkcją. H. Popławski i M. Surkont podkreślają, że jest to warunek konieczny¹¹. Zostało to potwierdzone w wyroku SN z dnia 2 kwietnia 1998 r., w którym SN stwierdził:

Przyjęcie korzyści majątkowej lub jej obietnicy nie pozostaje „w związku z pełnieniem funkcji publicznej” z tego tylko powodu, że przyjmujący pełni funkcję publiczną, a nawet że ją pełni w instytucji właściwej do załatwienia sprawy. Związek taki zachodzi wyłącznie wtedy, kiedy czynność służbowa, stanowiąca przyczynę lub okazję do przyjęcia korzyści, należy – choćby w części – do kompetencji sprawcy. Bez ustalenia takiego związku nie jest możliwa odpowiedzialność karna na podstawie żadnego z przepisów art. 239 i 240 KK [orzeczenie zapadło na gruncie kodeksu karnego z 1969 r. – P. G.]¹².

Statystyki ukazujące skalę zjawiska korupcji w Polsce są ukazane na rys. 1 (dotyczące korupcji biernej – art. 228 k.k.) i rys. 2 (dotyczące korupcji czynnej – art. 229 k.k.).

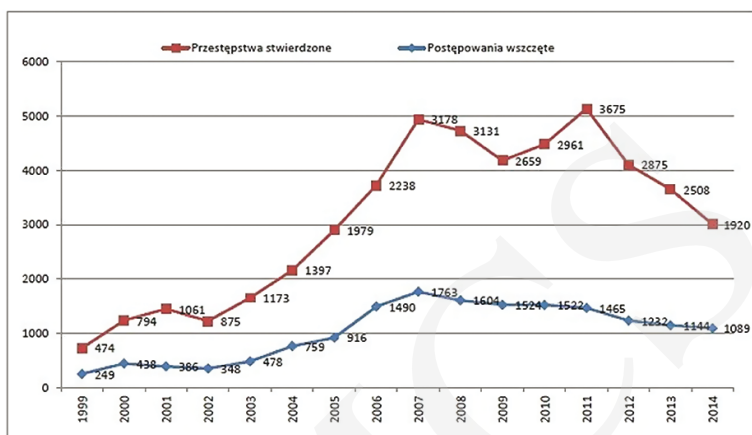

Rys. 1. Skala zjawiska korupcji biernej w Polsce w latach 1999–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-10/63537_Lapownictwo-bierne-art-228.html [data dostępu: 10.05.2016].

¹¹ H. Popławski, M. Surkont, *Przestępstwo łapownictwa*, Warszawa 1972, s. 44.

¹² Wyrok SN z dnia 2 kwietnia 1998 r., sygn. V KKN 175/97, „Prokuratura i Prawo” 1999, z. 1, poz. 6.

Rys. 2. Skala zjawiska korupcji biernej w Polsce w latach 1999–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-10/63538,Lapownictwo-czynne-art-229.html> [data dostępu: 10.05.2016].

Dane na rys. 1 i 2 pozwalają zaobserwować, że w latach 1999–2011 liczba postępowań wszczętych oraz liczba przestępstw stwierdzonych w odniesieniu do korupcji biernej i czynnej stale wzrastała, natomiast po 2011 r. – zaczęła maleć. Niewątpliwie więcej przestępstw jest popełnianych w postaci korupcji czynnej, karalnych z art. 229 k.k. Liczba przestępstw korupcji biernej jednak także nie pozostawia wątpliwości, że problem korupcji jest w życiu publicznym w Polsce silnie zakorzeniony i ciągle żywy. Trzeba przy tym zdawać sobie sprawę z tego, że statystyki, jakimi dysponują organy ścigania, mogą nie oddawać w pełni tego zjawiska. W rzeczywistości liczba przestępstw korupcyjnych niewykrytych może być znacznie większa, co wynika ze specyfiki tych przestępstw, co będzie jeszcze poruszane w dalszej części niniejszego opracowania.

Ustawicznie podejmuje się kroki mające na celu zminimalizowanie zjawiska korupcji. Od 2006 r. działa Centralne Biuro Antykorupcyjne, mające na celu ściganie przestępstw zagrażających interesom fiskalnym państwa. W liczne akcje antykorupcyjne włączają się również organy policji, administracji skarbowej i celnej, organy nadzoru oraz instytucje kontrolne. Przy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego działa Departament Przeciwdziałania Korupcji, Terroryzmowi i Prześiępczości Zorganizowanej. W Prokuraturze Krajowej, od wejścia w życie nowej ustawy – Prawo o prokuraturze z dnia 28 stycznia 2016 r.¹³, działa Departament do spraw Prześiępczości Zorganizowanej i Korupcji. Dla porównania w Norwegii

¹³ Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (t.j. Dz.U. z 15 lutego 2016 r., poz. 177).

w latach 1997–2001 podejmowano średnio każdego roku pięć postępowań, głównie w sektorze prywatnym¹⁴.

Należy zadać pytanie, co sprawia, że w krajach skandynawskich liczba przestępstw korupcji jest tak niska. Decyduje o tym szereg czynników o podłożu społeczno-gospodarczym, które możemy nazwać „czynnikami nordyckimi”. Zaliczamy do nich czynniki o charakterze politycznym, takie jak stabilny ustrój czy rozwinięta, zakorzeniona w świadomości obywateli demokracja. W następnej grupie znajdują się czynniki ekonomiczne. Kraje skandynawskie to państwa nazywane „krajami dobrobytu”, w których panują wysokie standardy w administracji publicznej, przede wszystkim o charakterze etycznym, a priorytetem w ich działaniu jest zachowanie przejrzystości i transparentności. Wreszcie ostatnią grupą czynników nordyckich są czynniki kulturowe, które przejawiają się w ogólnym zaufaniu społecznym do instytucji państwowych oraz aktywnością obywateli w życiu publicznym. Fińscy badacze, zajmujący się badaniem korupcji w krajach skandynawskich, ogólnie wskazali, że za niski jej poziom mogą odpowiadać takie okoliczności, jak to, że „państwa nordyckie są małe, bogate, a ich społeczeństwa są politycznie stabilne i homogeniczne, przy tym dzielą wspólne wartości wobec administracji publicznej, takie jak otwartość i zaufanie do sektora instytucji publicznych, lojalność pomiędzy politykami i służbą cywilną oraz współczucie jako wartość w sferze bezpieczeństwa socjalnego”¹⁵. Należy się przychylić do przedstawionego poglądu, że podłoże podatne na korupcję kształtuje się w oparciu o szereg czynników o charakterze gospodarczym, społecznym i kulturowym. Żadne środki prawne nie zdołają skutecznie zahamować zjawiska korupcji, jeśli nie będzie prowadzona w tym zakresie praca u podstaw, a w szczególności edukacja od najmłodszych lat oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego przez wyznaczanie wspólnych celów, istotnych dla ogółu ludzi, oraz konsekwentne dążenie do ich realizacji.

W Norwegii działa Norweski Krajowy Zarząd Śledzenia i Zwalczania Przestępstw Gospodarczych i Środowiskowych (Økokrim). Funkcjonuje on od 1989 r. i jest organizacją powołaną do zwalczania korupcji. Przysługują mu kompetencje policji i prokuratury, a podlega Prokuraturze Generalnej.

Walka z korupcją nie powinna polegać wyłącznie na podejmowaniu działań o charakterze następczym. Istotne jest, aby inicjowano działania prewencyjne. Państwa skandynawskie są krajami, jak już wspomniano, w których funkcjonuje model edukacyjny. Niewątpliwie ułatwia on walkę z korupcją. W Szwecji przykładowo, znajdującej się w pierwszej trójce państw najmniej skorumpowanych według badań prowadzonych przez Transparency International, przestępstwo korupcji jest

¹⁴ *Etyka i korupcja w sferze publicznej państw nordyckich na przykładzie Norwegii*, Opole 2009, www.antykorupcja.gov.pl [data dostępu: 03.01.2016].

¹⁵ A. Salminen, O. Viinämäki, R. Ikola-Norrbacka, *The control of corruption in Finland*, www.ramp.ase.ro/en/_data/files/articole/9_02.pdf [data dostępu: 21.04.2016], podaje za: *ibidem*, s. 6.

zagrożone wyłącznie karą pozbawienia wolności do lat 2¹⁶. Sankcja nie ma w założeniu pełnić funkcji odstraszającej. W tym kraju nie ma potrzeby ustanawiania wysokich kar za przestępstwo korupcji, ponieważ w społeczeństwie szwedzkim nie ma w ogóle potrzeby dopuszczania się tego czynu.

Wyeliminowanie zjawiska korupcji wydaje się być bardzo trudne, o ile nie niemożliwe. Spowodowane jest to specyfiką tego przestępstwa, która ujawnia się między innymi w tym, że sprawcy często uciekają się do metod wyrafinowanych, trudno wykrywalnych przez organy ścigania, a profil sprawców nie przystaje do klasycznego profilu osób popełniających przestępstwa, tzn. sprawcami przestępstw korupcyjnych nierzadko są osoby o wysokim statusie społecznym, poważane i szanowane w społeczeństwie. Specyfika przestępstw korupcyjnych polega także na tym, że wykrycie ich jest o tyle utrudnione, że zazwyczaj brak jest impulsu, który pozwalałby na wszczęcie postępowania karnego, tzn. brak jest zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa.

Skala zjawiska korupcji w Polsce i Norwegii kształtuje się różnie, w zależności od uwarunkowań nie tylko – jak pokazuje praktyka – *stricte* legislacyjnych, lecz przede wszystkim społeczno-kulturowych. Jakkolwiek sytuacja w naszym kraju nie jest optymistyczna, pożądane jest dążenie do modelu skandynawskiego walki z korupcją przede wszystkim przez kształtowanie prawidłowych postaw, do których budowania należy dążyć, wykorzystując metody edukacyjne i akcje ogólnopolskie.

BIBLIOGRAFIA

- Barczak-Oplustil A., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Zoll, t. 2, Kraków 2008.
- Berglund N., *Corruption seeping into Norwegian life*, "Aftenposten", 03.01.2006.
- Bil J., *Korupcja w (prywatnym) sektorze gospodarczym*, Szczytno 2015.
- Business corruption in Norway*, www.business-anti-corruption.com [data dostępu: 03.01.2016].
- Etyka i korupcja w sferze publicznej państw nordyckich na przykładzie Norwegii*, Opole 2009, www.antykorupcja.gov.pl [data dostępu: 03.01.2016].
- <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwno-10/63537,Lapownictwo-bierne-art-228.html> [data dostępu: 10.05.2016].
- <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwno-10/63538,Lapownictwo-czynne-art-229.html> [data dostępu: 10.05.2016].
- Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz.U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 ze zm.).
- Kojder A., *Strategie przeciwdziałania korupcji – doświadczenia polskie*, [w:] *Klimaty korupcji*, red. A. Kojder, A. Sadowski, Warszawa 2001.
- Norweski kodeks karny z 1902 r., www.legislationline.org/documents/.../criminal-codes [data dostępu: 26.03.2016] (wersja angielska).
- Popławski H., Surkont M., *Przestępstwo łapownictwa*, Warszawa 1972.

¹⁶ Szwedzki kodeks karny z 1962 r., www.legislationline.org/documents/id/8919 [data dostępu: 26.03.2016] (wersja angielska).

- Potulski J., *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, [w:] *System prawa karnego*, red. L. Gardocki, t. 8, Warszawa 2013.
- Salminen A., Viinämäki O., Ikola-Norrbacka R., *The control of corruption in Finland*, www.ramp.ase.ro/en/_data/files/articole/9_02.pdf [data dostępu: 21.04.2016].
- Szwedzki kodeks karny z 1962 r., www.legislationline.org/documents/id/8919 [data dostępu: 26.03.2016] (wersja angielska).
- Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (t.j. Dz.U. z 15 lutego 2016 r., poz. 177).
- Varga P., *Northern shadows: Norway doesn't always practise what it preaches*, <http://blog.transparency.org> [data dostępu: 03.01.2016].
- Wyrok SN z dnia 2 kwietnia 1998 r., sygn. V KKN 175/97, „Prokuratura i Prawo” 1999, z. 1, poz. 6.

SUMMARY

Corruption is present in every country in the world. The Scandinavian countries are leading on the lists of the least corrupt countries. Norway is however with the highest rate of corruption. The paper raises the issue of corruption in Poland and Norway, taking into account the statistics illustrating the scale of this phenomenon. The author also compares the outline of criminal laws of both countries and tries to answer to the question what affects the number of committed crimes, taking into account the methods of counteracting them. The article includes a description of the so-called “nordic factors” that are characteristic of Scandinavian countries and which significantly contribute to the reduction of corruption.

Keywords: passive corruption; active corruption